

Universal Xalqaro Ilmiy Jurnal

Jurnalning bosh sahifasi: <https://universaljurnal.uz>

Universal International Scientific Journal

e-ISSN: [30660-1540 \(online\)](https://doi.org/10.30660/1540)

Year: 2024 Issue: 1 Volume: 9

Published: 10.12.2024 <https://universaljurnal.uz>

International indexes

GOOGLE SCHOLAR

CROSSREF (OAK BAZA)

ZENODO

OPEN AIRE

EUROPUB

RESEARCHGATE (OAK BAZA)

SJIF

Abduvaxopova Mahliyo Azizillo qizi,
G'ofurov Yo'ldoshxon Elmuhammad o'g'li

Andijon davlat universiteti

Uzbekistan

abduvaxopovamahliyo@gmail.com

yoldashxonsaltachi@gmail.com

MOLIKULYAR BIOFIZIKA ASOSIY TAMOYILLARI VA ULARNING FUNKSIYASI

Abstract: This provides a brief overview of biophysics and its principles, with a particular focus on molecular biophysics and its functions. It will give you an understanding of the interactions within biological systems and the role of biophysics in studying these processes. The thesis also covers topics related to energy transfer, molecular interactions, and the dynamics of biological systems, as well as the application of computer modeling to analyze and simulate biophysical processes.

Keywords: energy, system, computer modeling, dynamics.

Annotatsiya: Ushbu maqolada molekulyar biofizika va uning funktsiyalariga alohida e'tibor qaratgan holda biofizika va uning tamoyillari haqida qisqacha ma'lumot beradi. Bu sizga biologik tizimlar ichidagi o'zaro ta'sirlar va bu jarayonlarni o'rganishda biofizikaning roli haqida tushuncha beradi. Dissertatsiya shuningdek, energiya almashinuvi, molekulyar o'zaro ta'sirlar va biologik tizimlar dinamikasi, shuningdek, biofizik jarayonlarni tahlil qilish va simulyatsiya qilish uchun kompyuter modellashtirishni qo'llash bilan bog'liq mavzularni o'z ichiga oladi.

Kalit soʻzlar: energiya, sistema, kompyuter modellashtirish, dinamika.

Аннотация: В этой статье представлен краткий обзор биофизики и ее принципов, с особым упором на молекулярную биофизику и ее функции. Это даст вам понимание взаимодействий внутри биологических систем и роли биофизики в изучении этих процессов. Диссертация также охватывает темы, связанные с энергетическим метаболизмом, молекулярными взаимодействиями и динамикой биологических систем, а также применением компьютерного моделирования для анализа и моделирования биофизических процессов.

Ключевые слова: энергетика, система, компьютерное моделирование, динамика.

Language: Uzbek

Citation: Abduvakhopova , M., & Gafurov , Y. BASIC PRINCIPLES OF MOLECULAR BIOPHYSICS AND THEIR FUNCTION. Universal International Scientific Journal, 1(9), 70–74. Retrieved from <https://universaljurnal.uz/index.php/jurnal/article/view/1215>

Doi: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14416837>

Biofizika biologik tushunchalarning fizika, fizik kimyo hamda matematik goyalari va metodlari bilan oʻzaro kirishuvi tufayli vujudga kelgan. Mexanika qonuniyatlarini organizmni oʻrganishga (qon aylanishi, tovush va yorugʻlikni sezish) tatbiq qilishga urinish birinchi marta 17-asrda sodir boʻlgan. 18-asr oxirida L. Galvani va A. Volta tomonidan "hayvon elektri"ning kashf etilishi fizik-kimyoviy hodisalarni oʻrganishda katta ahamiyatga ega boʻldi. 19-asr va 20-asr boshlarida organizm energetikasi prinsiplari (Yu. R. Mayer); koʻrish va eshitish organlari ishlashining fizik asoslari hamda biologik strukturalar bilan yorugʻlikning oʻzaro taʼsiri (G. Gelmgols, K. A. Timiryazev, P. P. Lazarev), toʻqima va hujayradagi osmotik va bioelektrik hodisalar (E. DyubuaRaymon, Yu. Bernshteyn, J. Lyob, V. Nernst) toʻgʻrisidagi asosiy tushunchalarga asos solindi. Ochiq biologik

sistemalar termodinamikasi, energetik jarayonlardagi energiya oʻzgarishlari hamda membranasi orqali transport qilinishi va u bilan bogʻliq bioelektrik hodisalar, muskul qisqarishi va boshqa harakat shakllari (G. M. Frank), fotobiologik jarayonlar (A. N. Terenin, A. A. Krasnovskiy) biofizikaning rivojlanib kelayotgan sohalari hisoblanadi. Biologik sistemalarning uzuzini tashkil qilishi va boshqarilishi ham xuddi shunday sohalar qatoriga kiradi.

Biofizika biologik fizika — biologik sistemalarda kechadigan fizik jarayonlar va ularga taʼsir koʻrsatadigan har xil fizik omillarni oʻrganadigan fan. Tadqiq etiladigan obyekt tuzilishi darajasiga binoan biofizikani molekulyar biofizika, hujayra biofizikasi, murakkab biologik sistemalar biofizikasiga ajratiladi. Molekulyar biofizika makromolekulalar va boshqa muhim biologik

birikmalar tuzilishi va funksional xususiyatlarini; hujayra biofizikasi hujayra hayotiy faoliyati asosini tashkil etadigan fizik-kimyoviy jarayonlar hamda hujayra tarkibiga kiradigan struktura elementlari (ayniqsa membrana strukturasi)ning ahamiyatini; biologik sistemalar biofizikasi to'qima, organizm va tabiiy jamoalarda sodir bo'ladigan biologik jarayonlarning o'zaro ta'siri va boshqarilishini hamda matematik modellashtirilishini o'rganadi. O'rganish obyekti va metodlariga ko'ra biofizika molekulyar biologiya, bioorganik kimyo, biokimyo fanlariga yaqin bo'lganidan ko'pincha bu fanlar bilan birga fizik-kimyoviy biologiyaga birlashtiriladi.

Molekulyar biofizika - biofizikaning biologik muhim molekulalarning, birinchi navbatda, oqsillar va nuklein kislotalarning fizik tuzilishini hamda ularning faoliyati asosida yotgan fizik jarayonlarni fizik tuzilishi va xususiyatlarining organizmda bajaradigan funksiyasi bilan bog'liqligini aniqlash maqsadida o'rganuvchi biofizikaning bir bo'limi. Bu fanlararo fan bo'lib u biokimyo, genetika, fizika, kompyuter modellashtirish va boshqalar kabi sohalardagi usullar va tadqiqotlarni o'z ichiga oladi. Molekulyar biofizika strukturaviy kimyoviy formulalarni, barcha bog'lanishlarning uzunliklarini va ular orasidagi burchaklarni, molekulalar yuzasida

elektr zaryadlarining taqsimlanishini, molekulalarning alohida bo'limlarining harakatchanligini va molekulalar tuzilishining atrof-muhit parametrlariga qarab o'zgaruvchanligini o'rganadi.

Molekulyar biofizikaning asosiy tamoyillari biologik tizimlarning funksiyalarini tushunishga yordam beradi. Ular molekulalarning qanday ishlashini, ular orasidagi o'zaro aloqalarni va biologik jarayonlarning energetik va strukturalarini izohlashga asoslangan. Quyida molekulyar biofizikaning asosiy tamoyillari va ular qanday funksiyalarni amalga oshirishi haqida batafsil ma'lumot keltirilgan:

ENERGIYA VA TERMODINAMIKA TAMOYILLARI

Funksiyasi: Molekulyar biofizikaning energiya va termodinamika tamoyillari biologik tizimlarning energiya oqimini tushunishga yordam beradi. Bu tamoyil biologik jarayonlarda energiyaning qanday saqlanishini, qayerdan kelishini va qanday ishlatilishini izohlashga yordam beradi.

Masalan: Oqsilni egri holatga keltiradigan energetik o'zgarishlar, fermentlar va substratlarning reaksiyalarini keltirib chiqaruvchi energiya almashinuvlari.

STRUKTURA-FUNKSIYANING BOG'LANISHI

Funksiyasi: Molekulyar biofizika biologik

molekulalarning uch o'lchovli tuzilishini va uning ularning funksiyasiga qanday ta'sir qilishini o'rganadi. Molekulalarning struktura va funksiyasi o'rtasidagi bog'lanishni aniqlash biologik tizimlarni yanada samarali tushunishga yordam beradi.

Masalan: DNK ning spiral strukturasi ko'rib chiqish orqali genetik ma'lumotlarni saqlash va ularni o'qish jarayonlari tushuntiriladi.

INTERAKSIYALAR VA BOG'LANISHLAR

Funksiyasi: Molekulalar orasidagi elektr, ionli, van der Waals kuchlari va boshqa bog'lanishlar biologik jarayonlarning asosini tashkil etadi. Bu interaksiyalarning o'rganilishi molekulyar tizimlarning qanday ishlashini tushunishga imkon beradi.

Masalan: Oqsil va substratning bog'lanishi, enzimesiz katalizatorlarning ishlash prinsipi, DNK va RNA ning o'zaro aloqalari.

DINAMIKALAR VA KINETIKA

Funksiyasi: Molekulyar tizimlarning dinamikasi va kinetikasi molekulalarning o'zaro ta'sirini va biologik jarayonlarning tezligini tahlil qilish imkonini beradi. Bu tamoyil biologik jarayonlarning qanday tezlikda, qanday o'zgarishlar bilan amalga oshishini aniqlashda yordam beradi.

Masalan: Enzimning faoliyatini tezlashtirish yoki to'xtatish jarayonlari,

fermentlarning substratga bog'lanish tezligi va reaksiyalarning kinetikasi.

SPEKTRAL TAHLIL

Funksiyasi: Molekulyar biofizikada spektroskopik usullar, masalan, NMR (Yadroviy magnit rezonans) va rentgen kristallografiyasi, molekulalarning strukturasi va ulardagi atomar darajadagi o'zgarishlarni aniqlashga yordam beradi.

Masalan: Oqsillarni struktura-tahlil qilish, proteinlarning kristallanish jarayonlarini tahlil qilish orqali ularning funksiyasini tushunish.

KOMPYUTER SIMULYATSIYALARI

Funksiyasi: Molekulyar biofizika o'zaro aloqalarni simulyatsiya qilish orqali tizimlarning xatti-harakatlarini oldindan ko'rish imkonini beradi. Bu tamoyil biologik jarayonlarni matematik modellashtirish va kompyuter yordamida hisoblashga asoslanadi.

Masalan: Proteinlarning foldlanish jarayonlarini simulyatsiya qilish orqali ularning funksional holatini oldindan aniqlash.

XULOSA

Molekulyar biofizikaning asosiy tamoyillari biologik jarayonlarning fizik asoslarini o'rganadi. Bu tamoyillar molekulalarning energiya va struktura-funksiyalarini, ularning o'zaro aloqalarini, kinetikasini va dinamikasini tushunishga yordam beradi. Natijada, molekulyar biofizika biologik tizimlarning qanday ishlashini va

ularning qanday o'zgarishini batafsil biotexnologiyalar, dori vositalari va davolash tushunishga imkon yaratadi, bu esa yangi usullarini yaratishda qo'llaniladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Қосимов М.М. Назарий биофизика асослари. Тошкент, Университет, 2006, 220 б.
2. Remizov A.N. Tibbiy va biologik fizika. Toshkent. Ibn-Sino nashriyoti, 2006. 215
3. Рубин А.Б. Биофизика. Учебник в 2 х книгах. М., Высшая школа, 2000. 1т. – 448 б., 2 т.- 467 б.
4. Антонов В.Ф., Черныш А.М., Пасечник В.И., Вознесенский С.А., Козлова Е.К. Биофизика, Владос, 2000.287 б.
5. www.google.com
6. www.researchgate.com